

LIBRET

EN LA

EXPLICASIÓ Y RELASIÓ

de tot lo que conté

LA FALLA

DEL

Carrer de Hernán Cortés

ANY 1906

IMPRESA DE F. VIVES MORA

Hernán Cortés, 6

llardelsllibrets.org

LLIBRET

*en la explicació y relació de tot lo
que conté la Falla del carrer de
Hernán Cortés.*

Any 1906

Encomensem per lo que més pica, qu' es el dobló d' á quatre. ¡Oh Rat-Penat! yo també, com tú, defench y vulleh que dúren les costums de nòstres antepasats, y entre elles y una de les més típiques, tal vegada en la que més simpatisa el pòble de València, es la de alsarli falles á San Chusèp y la de escriurer estos llibrets. He llechit en gust, que tú regales, si es que ara los diaris no mos engañen, *un doblonet y un plat de glòria* á la millor explicació de una falla; y yo vulleh, yo desiche, yo nesesi-te, diré millor, que eixes còses vinguen respectivament á mon ventrell y á la mehua bolchaca. T' heu demane, sobre tot, per lo plat de glòria, pues soch algo, digam un poquet masa golós; y també al mateix temps, per los quatre *naps* en òr, còsa del tot desconeguda y mig fantástica pera mí; pues la

veritat, te vach á ser franch, no 'ls ha vist encara mes que de llunt y molt borrosos en lo mostraor de casa Pellicer, eixe gran siñor de la vallada de Sent Francés, que s' entreté y es dona el gust de fermos tots los dies denteres y més denteres, als pelambres y desocupats, com yo, que no tenim una aguileta pera fer cantar á un sego.

Y ara aném al grà.

Pera descriuret y explicarte bé la falla, yo, imitant als *poyetes*, podia dirte que anava per lo carrer, y que 'm vaig trovar en ella, ó que vaig anar á buscarla; pero yo no soch poeta y te diré la veritat: Com vehí del carrer de Hernán-Cortés, soch molt amigacho de Lleuiset el sabater, de Chuano el talliste y de Pèp, l' amo de la fusteria, tots tres organísadors y pares morals y materials de tot el tuàutem. En ells vaig anar l' atre dia, á vore còm l' anaven armant en casa del fuster, y en ells he treballat tota esta nit pasada en l' òbra de la falla; per sèrt, que la punta no volia aguantarse, ni per més taches que li clavabem, cahentse sempre de gaidó, com moltes còses de la nòstra siutat, que 'l dimòni que les mantinga tiéses.

La falla, com quansevòl pòt vóreu, representa una piràmide, ò lo que siga, de tres cares.

Y ara vostés dirán:—¿Per qué té tres cares?—Pues perque no li 'n han fet quatre.

En cada una de les cares, arreparen ho bé, hiá una alegoria ó pintura simbòlica.

Anem per parts, que la còsa resulta molt complicada, y se nesesita ser, com yo hu soch, desendent directe de velluter, pera poder donar rahó de lo que significa.

¿Vostés creurán, qu' eixe hòme en conill es lo deu Mercurio..... y la representasió del Comèrs? Bueno; pero es presis també que sapien qu' es un tipo molt descarat y qu' en lo sèl... dels chentils vá ser un gran capitá de lladres. Conque no cal que 'ls diga més.

¿Vehuen vostés eix' atre hòme en casco, agarrat á una dòna pròu bonica (encara que no se li veu la cara, á mi totes me paréixen guapes) y que semblen dos figures de *Mistèris*? M' han dit que representen á les Siènsies, que van de brasero; pero yo, ¿qué vòlen que 'ls diga? me pense que no figuren mes que la Milisia y el Estado Sivil, donantse un abràs davant de tota España. Y aquella caseta de lo més amunt, que ella señala, ¿qué dirán vostés qu' es? Pues una fàbrica de torróns.

Un hòme mig nohuet, que està asentat sobre alguns útils del treball, òmpli la tersera cara de la piràmide. Tal vegada ho prènguen molts per una alegoria de la Industria ó del Treball; pero yo 'm figure, que en estos temps eix' hòme, si s' ha sentat, es pera fer un sigarro; y que en lo que pensa, es en no treballar ya may més, y en ferse empleat, ó en pasarseu en la cama en alt, com molts señoróns de casaqueta. Té rahó l' hòme: ¡muiga el Treball y vixca l' Automòvil!

Per això van á cremar á eixe tontorrón que està davant de la piràmide, y que no sap llevarse el devantal ni la ròba de treballar, ni encara en los dies de festa. ¡Vechen vostés, un hòme com un campanar, en uns brahóns com dos garres de lleó y en un pit com una plasa de bòus, y sempre treballant y treballant, y sense poder menchar pròu! El cas es, qu' eixe mall, que en la mà porta, millor que pera machacar fèrro, podria servir també pera esclafar alguns caps y algunes carabases. Pero el pobret no ha naixcut pera fer carrera; perteneix á la clase dels tontos, té fe y treballa; per això alsa cap á munt el bras en una rameta de llorer en la mà, plé de esperansa y de alegría. ¡No sap, que la dichosa rama, que pera éll es simbol de la Glòria, pera tot el comú de les chents no significa més, que l' anunsio del cafeti del carrer, ahon se fan uns buñòls de rechuplam el colse!

Els tres caps de dalt, no sé lo que signifiquen;

pero me pense que son els pecats capitals, qu' es lo que ara vá sempre per damunt de tot.

Mes podem fer punt:

Total, una falla
de fusta y cartó
y paper y palla,
en la qu' es tributa
un himne al treball.
(La falla está bé,
lo del himne mal).

VÈRSOS DE LA FALLA

No busque grans pensaments
en los vèrsos de les falles,
que así tot son borumballes
y fòch d' esca y d' eixarments.
Cuatre *dichos* inosents
y alegres volém tan sòls;
rés de muses ni de alts vòls,
ni de escriure en tota fé,
que això no cauria bé
huí qu' es día de *buñòls*.

Valensia un empòri es,
un sèl de chiques boniques;
ves, pues, per Valensia, ves,
y á vore si tròbes chiques
com estes de Hernán-Cortés.

No váchen á creure,
 al vore l' asunt
 de la present falla,
 si no val un buf,
 qu' es perque els vehíns
 así de Cortés
 tenim pòca sombra
 ó no 'n tenim chens.

Es pinten asòles
 com hòmens de pró,
 y com á graciosos
 y com á guasóns.

Pera demostrarho
 sòls els ha de dir
 que del gran Garrufo
 son amichs antichs.

Així com l' hòme y el mall
 moldechen ferro y aser,
 la educació y el treball
 transformarán al obrer.

Entre lo poquet que viu
 de aquella Valensia antiga,
 quisá el de les falles siga
 l' únich gust que ara en cá diu.

¡Cóm gòcha la chent y riu
 en esta costum tan vella!
 Per això han pensat en ella
 els consehals y l' ampáren:
 ¡Ay si el prèmi mos donaren!
 ¡Sería la *canterella*!

GOCHOS

DEL POBRE TREBALLAOR

Pá chafar á tots la ralla
y España anar al millor,
treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

No mires si son huit hòres
ú si son nòu de chornal;
no t' en vaches per les vòres
y busca el camí real.
Si téns dòna y faramalla,
tú..... del que pague millor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

No asòles qui pòrta brusa
es treballaor no més:
el que la levita usa
en general també 'hu es.
Tant s' hi val qui sega y malla,
com l' abogad y el doctor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

La osiositat repetida
es mare de tots los visis;
ella fa torpe la vida
y ella mos dú als presipisis;
cuant nòstres còrs avasalla

fa pèdre els bens y l' honor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

Sempre en la teua faena
 busca l' adelantament;
 fuig del òdi y la cangrena
 que ha agarrat á molta chent.
 Una còsa es la canalla
 y atra el poble vensedor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

Arranca la mala bròsa;
 busca llibertad y paus;
 lo pasat ya está en la fosa
 y no deu haber esclaus;
 pero hia peix y morralla,
 hia chent michana y machor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

Tin tots los drets que 't pertànen
 y fes per viure despèrt,
 però á tots los que t' angañen
 pòsals en lo llibre vèrt.
 Hia qui t' ahurta y may calla
 y es sòls un enredraor...
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

Hian señoróns de casaca
 orgullosos y roíns,
 que 's sében en la part flaca
 y et púnchen com pòrchs espíns.

Tú pren-ho tot á rialla
 ¡y á la escòla, al obraor!
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

El treball el còs afona
 y á la vida òbri cleவில்s;
 pero ¿cuánta pau nos dona
 y cuánt de bé pòrta als fills?
 Después, quant vé la mortalla,
 tot son llágrimes y honor.
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

Pa chafar á tots la ralla
 y España anar al millor,
Treballa, sempre treballa,
treballa, Treballaor.

llardelsllibrets.org

Hardels123ets.org